

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN**MEDEDELINGEN VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE
FOLKLORISTEN**

Maatschappij zonder winstbejag

Secretariaat van de Bond :
L. VERLODT, Zalmstraat, 69, Gent.
Alle stortingen te doen op postrekening :
969.46, Bond Oostvl. Folkloristen,
Gent.

Redactie van Oostvl. Zanten :
F. VAN ES,
Désiré De Wolfstr., 3, Aalst.
J. VERMEULEN & J. BOES.

De Gentse « Mammelokker »... een importartikel ?

Het feit dat de Gentenaars wel eens « Mammelokkers » worden genoemd — al zullen vele inwoners van de fiere stede om de thans aan deze naam gehechte zinspeling feestelijk bedanken — evenals het feit, dat de Mammelokker nog immer als gevelsteen de acht-tiende-eeuwse poort bekroont van de oude stadsgevangenis op de Botermarkt, achter het Belfort, zou zelfs voor een scepticus volstaan, om Gent het monopolium te gunnen van deze zonderlinge bezigheid, waaraan de mens zich immers alleen in de eerste tijd na zijn geboorte met gewettigde, alhoewel onbewuste voldoening overgeeft.

Nochtans menen wij te moeten bevestigen, dat de Gentse Mammelokker slechts een importartikel is, en dat de internationale sage slechts door een ongegronde (daarom echter niet ongeoorloofde) localisatie de Gentenaars hun tweede spotnaam schonk.

De oudst-bekende stedelijke versie van deze sage werd door J. W. Wolf in 1843 te Gent uit de volksmond opgetekend. (1). Welnu, het gebouw waarop de Mammelokker prijkt, werd in 1741 door de Gentenaar David 't Kindt opgetrokken. De naam van de kunstenaar zelf, die het symbolisch beeld vervaardigde, is onbekend gebleven. Vermits het een gevangenis moest « versieren », lag het voor de hand dat de beeldhouwer zijn inspiratie putte in een met kerkerstraf verband houdende volksverhaal. En vermits

bewust motief — hoe een oud man, tot de hongerdood veroordeeld, gered wordt doordat zijn dochter hem de borst gaf — « ... een van de meest verspreide volksverhalen is » (2), is het begrijpelijk, dat de beeldhouwer daar zijn keuze liet op vallen. Bewuste Gentse variante kan dan gemakkelijk tussen 1741 en 1843 zijn ontstaan, al is het niet a priori uitgesloten, dat de sage reeds vóór 1741 te Gent werd gelocaliseerd. Dit doet echter weinig ter zake.

Een burger uit Gent — aldus wordt verteld — had een zwaar misdrijf begaan en werd veroordeeld om gekerkerd te worden en de hongerdood te sterven. Toen begeerde zijn dochter, die hem teder beminde, haar vader dagelijks te mogen bezoeken. Dat stond men haar toe, op voorwaarde dat zij voor hem geen voedsel zou meebrengen. Het meisje beloofde dit en hield woord. Want hoe dikwijls en nauwkeurig men haar ook onderzocht, nooit vond men de minste spijs bij haar.

Dat duurde reeds een dag of drie en werd eindelijk een week. De man was nog altijd gezond en toch bracht het meisje hem geen levensmiddelen. Men stond voor een raadsel en ging de Graaf op de hoogte brengen, die het bevel gaf dat ze aan de deur eens moesten kijken, wat vader en dochter in de kerker uitvoerden. Men deed dat en zag, hoe de schone maagd haar vader de blanke borst reikte en deze daaraan zoog.

Toen de Graaf dit vernam riep hij uit : « Neen, dat is te sterk ! Dat wil ik zelf zien ».

's Anderendaags ging hij er zelf heen en zag eveneens wat er gebeurde. Toen liet hij het meisje ontbieden en vroeg haar, of zij een man gekend en een kind had.

« Neen », antwoordde zij, « ik ben een reine maagd ».

« Hoe is dat mogelijk ? », vroeg de Graaf. « Toch geeft gij uw vader de borst » !

Toen het meisje begreep, dat de Graaf alles wist, viel zij op de knieën, bad hem haar vaders leven te sparen en zei met roerende eenvoud : « Ik heb hem in vertrouwen op God en de H. Moeder Maria mijn borst gegeven en hij heeft er overvloedig aan gezogen ».

Daarop schonk de Graaf de grijsaard genade en liet, tot eeuwige herinnering aan zo'n grote liefde en zo'n groot wonder, een beeld oprichten ter plaatse waar dit voorval geschiedde.

Zeer waarschijnlijk heeft de Graaf niet voorzien, met welke spotnaam hij tezelfdertijd het Gentse nageslacht vereerde... (3).

Reeds Pr. Claeys betoogde in zijn « **Studiën over 't Oude Gent** », dat deze sage opklimt tot de grijze Oudheid. J. Van Beveren voegde hieraan toe, dat dergelijk verhaal reeds voorkomt « in de volks-

vertellingen der Grieken en Romeinen » en dat het herhaaldelijk tot onderwerp werd gekozen door beeldhouwers en schilders, « ... die er het zinnebeeld der kinderliefde in vertolkten, van af de Italiaan Guido Reni tot de Fransman J. J. Lefèbvre ». (4).

Het was echter vooral Alfons De Cock, die ook in dit geval door een van zijn aan het geniale grenzende vergelijkende sage-studiën de universaliteit van het « Mammelokkersmotief » aantoonde. (5). Hij bewees, dat deze sage opklimt tot de oudste tijden en bij alle volkeren wordt aangetroffen, China niet uitgezonderd.

Het is een bekend en aanvaard feit, dat sagen, die verband houden met steden, gebouwen en instellingen, doorgaans ook elders in licht-gewijzigde vorm worden aangetroffen, zodat men nooit voorbarig de authenticiteit van sommige gelocaliseerde volksvertellingen voor een bepaalde stad of streek mag opeisen. Dezelfde reserves dienen gemaakt voor het verklaren van volksgebruiken door plaatselijke sagen. Zo wordt bv. ook in onze tijd door sommigen nog de « Krakelingenworp en Tonnekensbrand » te Geraardsbergen, aan de hand van plaatselijke historische sagen verklaard, alhoewel Prof. Dr. Paul De Keyser op ondubbelzinnige en onaanvechtbare wijze heeft bewezen, dat het slechts een bewaard gebleven plaatselijke vorm is van vroegere Germaanse lentedebuiken.

Zo zien wij dus de sage van de Mammelokker ook elders opduiken. Een van de meest met de Gentse variante verwante vormen werd in 1880 door Karel Ter Laan opgetekend te Slochteren. (6)

Een man zat onschuldig gevangen, maar werd tot de hongerdood veroordeeld, daar de schijn tegen hem was. Zijn dochter mocht hem bezoeken, zo vaak als zij wilde, maar mocht niets voor hem meebrengen. Dat duurde nu al een hele tijd en nog was de man niet gestorven.

Toen keek men toe wat er gebeurde en bemerkte, dat zijn dochter, die thuis een kindje in de wieg had, hem de borst gaf. Door deze grote liefde lieten de stedelijke heren zich vermurven en zij schonken de grijsaard de vrijheid terug. Zijn dochter had hem dus het leven gered, door hem de borst te geven door de tralies heen. En zodra de man de vrijheid teruggewonnen had, kon hij zijn onschuld bewijzen...

Tot nagedachtenis van dit voorval werd een rijmpje gemaakt en boven de gevangenispoort te Slochteren aangebracht, ter ere van de slimme en moedige dochter :

Door de zuilen gezogen,
's Lands heren bedrogen,
Vaders dochter geboren,
Vaders moeder geworden.

Dit versje zullen we verder in tal van « richterraadsels » terugvinden.

* * *

Het verhaal komt reeds voor bij de Romeinse geschiedschrijver Valerius Maximus, die leefde ten tijde van Keizer Tiberius (14-37). Hier was **Pera** of **Peronea** de zogende dochter, die haar vader **Simon** of **Cimon** heimelijk met haar melk kwam voeden. In het Rijksmuseum te Amsterdam bevindt zich een beroemd schilderij, waarop deze geschiedenis staat afgebeeld. (7)

Hetzelfde feit vindt men vermeld bij Vincent van Beauvais (overleden in 1264) en bij de Italiaanse dichter Giovanni Boccaccio (1313 - 1375).

Volmaakt dezelfde geschiedenis wordt verteld over het Nederrijnse kasteel Merode (8). De Graaf van Merode had een ander edelman gevangen genomen en wilde hem in de kerker laten omkomen door ontbering. Toen verhuurde zich de dochter van de gevangene op het slot als meid, en redde haar vader op identieke wijze.

Zelfs de Amerikaanse auteur John Steinbeck heeft (onder Duitse invloed?) van dit motief gebruik gemaakt in het laatste hoofdstuk van zijn beroemde roman « **De Druiven der Gramschap** ».

Zoals wij reeds zegden, komt het gegeven ook in tal van « richterraadsels » voor. Alfons De Cock liet zelfs uitschijnen, dat het nog ten tijde van de Wedergeboorte aanleiding gaf tot tal van strikvragen.

De « richterraadsels » werden, volgens de volksfantazie, opgegeven aan rechters. Konden dezen de oplossing niet vinden, dan ging de terdoodveroordeelde rechtmatig vrij. Ook gebeurde het, dat de rechter zelf het raadsel opgaf. Kon de veroordeelde het juiste antwoord vinden, dan werd hij weer een vrij man. (9)

In de vergelijkende studie van volksgeneeskundige praktijken uit het Nederlandse Waterland met de geneeskunde van Grieken en Romeinen, noteerde C. Bakker (10) :

Een stenen muur, die schaafde ik (11)
Een dorstig hart, dat laafde ik,
Eerst was ik dochter en daarna de moêr,
Raad eens, hoe het verder voer.

In het Mecklenburgse Raadselboek van Wossidlo (12) komen zelfs een dozijn vormen voor van onderstaand raadsel uit het « **Straszburger Rätselbuch** » van 1505 :

« Durch Seulen gesogen,
ist herren betrogen;
der dochter ick was,
des mutter bin ick worden,
ick hab meiner mutter
ein schön mann getzogen ».

Ter Laan (13) vermeldt ook nog naar Em. Legrand « **Recueil de Contes populaires grecs** » 47-51, een Grieks « Richterraadsel », in volgende lezing der sage verwerkt :

Er was eens een koning, die zijn bloedeigen broeder veroordeelde om van honger te sterven. Hij veroorloofde echter de dochter van zijn broer om haar vader te bezoeken, op voorwaarde dat zij geen mondbehoefden zou meebrengen. Toen ging het meisje naar het bad en waste zich, waardoor haar borsten met melk gevuld werden.

Door een opening in de muur reikte zij haar vader de borst en behield hem aldus in leven. Maar toen de Koning vernam, dat zijn broeder niet sterven wou, verbood hij haar de kerker nog te betreden.

Diep bedroefd doolde zij buiten de stad rond en zag eensklaps een man bezig, die een levend veulentje haalde uit een dode merrie.

Zij kocht van hem een ander paard, dat hij vier jaar te voren op dezelfde wijze gehaald had. Bovendien kocht zij de huid van de merrie, die het veulen het leven had geschonken. Huid en paard gaf ze de Koning ten geschenke : het paard om te berijden, de huid om te beslapen. Dan zei ze : « Nu zit gij op een ongeborn dier en slaapt ge op zijn moeder ».

Dit raadsel kon hij niet oplossen. Zij zou het hem ontsluiëren, indien hij haar kind zou weergeven aan het kind van haar moeder. Wanneer de Koning dit wou doen, zou haar kind haar vader worden en wanneer de Koning het niet wou doen, dan zou het opnieuw haar kind' zijn.

Dit nieuwe raadsel wekte nog meer de nieuwsgierigheid op van de Vorst, zodat hij beloofde haar wens te zullen vervullen, indien zij hem deze woorden wou verklaren. Natuurlijk vroeg zij dadelijk het leven van haar vader, die haar kind was en nu weer haar vader werd. En toen kwam het spoedig uit, dat haar vader onschuldig

veroordeeld was en men de Koning door leugen en laster had misleid.

Einde goed, alles goed...

Niet alleen in de overlevering, maar ook in de beeldende kunsten vinden wij het motief op verscheidene plaatsen terug. Dit werd aangetoond door de Gentse kunstkenner L. Maeterlinck (14).

« Bij het onderzoek van de eigenaardige beeldjes », zegt Maeterlinck, « die de kerkgestoelten versieren, meesterwerken van Vlaamse en Waalse houtsnijkunst — zo in den lande als in het buitenland — hebben wij menigmaal vastgesteld, dat onze kunstenaars, bij de uiting van hun genie, zich steeds het Vaderland onder allerlei vormen voor ogen toeverden: onze eigen spreekwoorden, plaatselijke sagen en zedenschetsen in beeldwerk sneden, aldus de gedachtengang vertolkend, eigen aan onze Middeleeuwse voorouders. Dergelijke zotternijen en hekelbeelden worden aangetroffen in Spanje, Italië, Frankrijk en elders. De kathedraal van Auch bezit er merkwaardige specimens van en in vele andere tempels wordt de sage van de Mammelokker in bonte verscheidenheid vertolkt ».

Van Beveren voegt hieraan toe, dat men ook te Walcourt (Wallonië), in de zestiende-eeuwse kerk, op een leuning van een koorgestoelte een beeld gesneden ziet, dat als een variante van de Mammelokkersage mag beschouwd worden. Het guitig gelaat van het meisje, dat haar borsten uitperst in een drinkschaal, verklapt voldoende de idee, welke de kunstenaar bezielde toen hij dit meesterwerkje van schalksheid in het leven riep.

A. VAN HAGELAND.

BRONNEN EN AANTEKENINGEN :

- (1) — Johann Wilhelm Wolf: « *Niederländische Sagen* ». Leipzig. 1843, Nr 529. Zie ook « *Volkskunde* », XVIII, 49. Het staat misschien niet vast, dat Wolf de sage werkelijk in hetzelfde jaar optekende als dat waarin zijn bundel verscheen, maar in elk geval gebeurde dit tussen 1840 (jaar waarin hij zich in Vlaanderen vestigde) en 1843.
- (2) — Ter Laan: « *Folkloristisch Woordenboek voor Nederland en Vlaams-België* », 1949, blz. 209.
- (3) — In zijn geestig werk « *Volkshumor op Stad en Dorp, Land en Volk* », II, 23-24, verklaart ook Jozef Cornelissen, dat de Gentenaars deze bijnaam danken aan voornoemd verhaal.

- (4) — J. Van Beveren : « *De Gentsche Mammelokker* », in het tijdschrift « *Vlaamsch Leven* », 2e jg., Nr 45, 12 Augustus 1917, blz. 711.
- (5) — Cf. de uitgebreide studie in « *Volkskunde* », XVIII, 1905, blz. 49 vlgg. Ook opgenomen in zijn « *Studiën en Essays over oude Volkswertelsels* », Antwerpen, De Sikkel, 1920, blz. 21-37.
- (6) — Gepubliceerd bij Karel Ter Laan : « *Nederlandse Overleveringen* », Zutphen, 1932, II, 256.
- (7) — Ibidem.
- (8) — Wilhelm Ruland : « *Rheinsagen* », 1930, 124.
- (9) — In Duitsland noemt men ze daarom « *Halslöserätsel* » of « *Verbrecherrätsel* ».
- (10) — C. Bakker : « *Volksgeneeskunst in Waterland* », 1928, 118.
- (11) — De eerste regel duidt hier aan, dat er stenen uit de muur gebroken werden.
- (12) — Volgens « *Volkskunde* », XVIII, 55.
- (13) — Ter Laan : « *Ned. Overl.* », op. cit.
- (14) — L. Maeterlinck in zijn Franstalig standaardwerk « *Le genre satirique, fantastique et licencieux, dans la sculpture flamande et wallonne* », (Hekeldrift, Zottternijen en Losbandigheid in de Vlaamse en Waalse Beeldhouwkunst), aangehaald bij J. Van Beveren, op. cit.

A. V. H.

De Speelkaarten in de Folklore.

Als men aan het snuffelen gaat in oude papieren en tijdschriften, vindt men altijd het een en ander dat men reeds een tijdje vergeten is.

Zo bij het herlezen van een oud nummer van « Oostvlaamse Zanten », ⁽¹⁾ trof mij de bijdrage over het « Christelyk en Stichtbaer Liedeken van het natuurlyk kaartenspel », waarin eerst verteld wordt « van een jongen, die zijn Catechimus kende » en elke zondag in de kerk onder de mis met de kaarten speelde, daar hij niet lezen kon in een kerkboek, en toch de H. Geschiedenis kende. Daarop volgt dan het oude volkslied hierboven vermeld. Hierin doet een soldaat zijn beklag dat er van zijn magere soldij niet genoeg overblijft om zich een kerkboek aan te schaffen.

Dit herinnerde mij er aan dat ik ook een Engelse variante van dat verhaal bezat, die mij vele jaren geleden door een vriend uit

(1) Blz. 98-104, nrs 5-6 5° jg. (1930). Zie ook 6° jg. (1931), blz 50-52 en 17° jg. (1942), blz. 110-112.

Schotland werd bezorgd. Dit verhaal is gedrukt in kleine letter op één zijde van een postkaart, formaat 9 cm × 14 cm, en draagt als titel « The Soldier's Bible » (De Bijbel van de Soldaat).

Het verloopt bijna op dezelfde wijze als in het Vlaamse liedje, met hier en daar een afwijking. De kalenderverklaring op het einde is veel breedvoeriger dan in het liedje. We hebben zo letterlijk mogelijk vertaald en laten hier deze vertaling volgen.

DE BIJBEL VAN DE SOLDAAT.

Bij toeval werd eens een soldaat met name Robert Marshall, zo heette de brave dienaar, betrapt gedurende de kerkdienst, om met de kaart te zitten spelen, hetgeen voor oneerbiedigheid werd aangezien.

De sergeant van dienst gebod Robert de kaarten weg te stoppen, maar deze weigerde beslist daarop in te gaan.

Na het eindigen der mis werd hij om zijn zondig misdrijf bij de kolonel gebracht, om zich te verantwoorden. Aan de sergeant werd gevraagd wat er aan de hand was met de soldaat, en deze antwoordde plechtstatig: Om kaart te zitten spelen tijdens de mis in de kerk, mijn kolonel.

— Wel, vroeg de kolonel, zich tot de soldaat wendende, wat hebt u te uwer verdediging daartegen in te brengen?

— Ik ben maar een gewoon soldaat, mijn kolonel, wedervoer de gevangene, en ik bezit noch bijbel noch gebedenboek. Het enige wat ik heb is een spel kaarten, en ik hoop dat mijn eenvoudige verklaring u bevredigen zal, zo u er de nodige aandacht aan wilt schenken.

— En wat hebt u daarover te verklaren, vroeg de kolonel eenigszins nieuwsgierig?

— Wanneer ik de AAS zie, herinner ik mij dat er maar één God is.

— De TWEE herinnert mij aan de Vader en de Zoon. De DRIE aan de H. Drievuldigheid, en de VIER aan de Vier Evangelisten: Mattheus, Marcus, Lucas en Jan.

— De VIJF herinnert mij aan de Maagden, die de lampen vulden en lieten branden, vijf waren er wijs en vijf lichtzinnig, en deze werden uitgestoten bij de komst van Jezus.

— ZES doet mij denken dat de Heer in zes dagen de wereld geschapen heeft. ZEVEN zegt mij dat de Heer uitrustte en deze dag heiligde.

— ACHT herinnert mij aan de acht personen die gered werden,

wanneer God de wereld vernietigde : n.l. Noach en zijn vrouw, hun drie zonen met elk hun vrouw.

- Wanneer ik de NEGEN zie, herinnert mij zulks aan de negen melaatsen die gezuiverd werden door de Heer, maar Hem ondankbaar bleven.
- Als ik de TIEN ontwaar, herinnert mij zulks aan de Tien Geboden Gods, zoals Hij ze aan Mozes overhandigde.
- De HEER brengt mij onmiddellijk tot de gedachte aan de Almachtige Heer en God, en de VROUW verwijst mij naar de koningin van Sabah, die zo wijs was als Salomon.
- Zeer wel, zei de kolonel, elke kaart komt goed uit, uitgenomen een.
- En welke is die, mijn kolonel?
- De BOER of ZOT.
- Wel, mijn kolonel, ik wil u er ook de verklaring van geven, zo u het mij toelaat en niet boos zult zijn.
- Dat zal ik niet, zo u er mij niet mede bedoelt?
- Neen, mijn kolonel, maar de grootste boer, die ik voor het ogenblik ken, is de sergeant die mij hierheen bracht.
- Dat denk ik niet, opperde de kolonel; vermoedelijk handelde hij met de gedachte zijn dienst te volbrengen.
- Dat is nog niet alles, mijn kolonel, deze kaarten dienen mij ook uitstekend als kalender.
- Hoe verklaart u dat?
- Vooreerst, als ik al de kentekens die in een pak speelkaarten voorkomen samentel, bekom ik er 365, hetgeen mij zegt dat er zoveel dagen in een jaar zijn.
- Een pak kaarten bestaat uit 52 stuks dat geeft mij het aantal weken in een jaar.
- Er zijn 12 gravuren in een pak, en daardoor bekom ik het aantal maanden in een trimester.
- Er zijn vier afdelingen of groepen in een pak, en dat geeft mij ten slotte de gedachte dat er vier seizoenen in één jaar zijn.
- U ziet, mijn kolonel, dat mijn eenvoudig pakje speelkaarten mij niet alleen dienstig is als bijbel, maar mij ook als kalender van nut is, zo wat heb ik meer nodig?
- U moogt gaan, zegde de overste, u zijt in zekere mate slimmer dan ikzelf.

Ledeberg.

Heliodoor J. VERBURGT.

Twee Volkskundige Congressen van betekenis :

het « Allgemeine Volkskundliche Kongress » te Passau (26-31 Augustus 1952) en het « Congrès International des Sciences Anthropologiques et Ethnologiques » te Wenen (1-8 September 1952).

Het **Algemeen Volkskundig Kongres**, tevens Achtste Duitse Volkskundedag, werd ingericht door het « Verband deutscher Vereine für Volkskunde » in de oude bisschopsstad **Passau** aan de grens van Duitsland en Oostenrijk, de « Italiaanse stad met de Duitse ziel ». Sedert de ineenstorting van het Rijk was dit het 2^e Algemeen Volkskundig Kongres, het 1^e had verleden jaar te Jugendheim in West-Duitsland plaats. Reeds te Jugendheim waren een aantal vreemdelingen uit Noord- en Westeuropa uitgenodigd, dit jaar was dit opnieuw het geval. Uit Nederland was er Dr Winand Roukens, directeur van het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem, uit Frankrijk Paul Delarue, uit Noorwegen Mevrouw Dr Lily Weiser-Aal, uit Zweden Prof. Dr Sigurd Erixon en Majoor Nils Strömbom, uit Zwitserland Walter Tobler, uit België uw dienaar. Ook de Oostenrijkers waren zeer talrijk opgekomen : Prof. Dr Viktor von Geramb, Prof. Dr Arthur Haberlandt, Prof. Dr Leopold Schmidt, Directeur Dr Josef Ringler, Prof. Dr Richard Wolfram, Prof. Dr Raimund Zoder, Prof. Dr Ernst Burgstaller, enz.

Natuurlijk vormden de Duitsers uit alle « Länder » de overgrote meerderheid; vooral de Beieren, die om zo te zeggen ter plaatse waren, vielen door hun volksdracht op. Zoals op alle congressen waren er algemene vergaderingen, lezingen in de verschillende afdelingen, feestelijkheden, banket en uitstappen met bezoeken. Het Congres stond onder de algemene leiding van Prof. Dr Helmut Dölker uit Stuttgart-Tübingen, voorzitter van het « Verband deutscher Vereine für Volkskunde », een nog jong, wel-sprekend en krachtadig man. Buitengewoon hoffelijk in de omgang, komt hij voor zijn democratische overtuiging vierkant uit. Ook Prof. Dr Karl Meisen uit Bonn sprak een vooruitstrevende en anti-nationalistische feestrede uit met de suggestieve titel : « Europäische Volkskunde als Forschungsaufgabe ». Hij betoogde dat volkskundige grondvragen europaïsch (niet nationaal gebonden) moesten behandeld worden en schetste het gemeenschappelijke en verbindende in de « Gesamtkörper » van Europa met

zijn indogermaanse erfenis en zijn antieke en christelijke invloeden.

In de afdeling : Volkskunst, onder leiding van Directeur Dr Josef Ritz uit München, de grote specialist van de religieuze Volkskunde, namen verschillende sprekers het woord : Prof. Dr Oskar Moser uit Klagenfurt en Directeur Dr Josef Ringler uit Innsbruck over de vroeggeschiedenis der beschilderde boerenmeubelen uit Karinthië en Tirol, ook een Zweed Majoor Strömbom over Zweedse boerenschilderijen. Onder leiding van Prof. Dr Rudolf Kriss uit Berchtesgaden hadden een reeks lezingen over « religieuze Volkskunde » plaats : Prof Dr Leopold Schmidt uit Wenen over « Problemen en methoden van het Cultuurhistorisch Volksgeloofonderzoek », Dr L. Rettenbech over « De Vijg als uitdrukking, gebaar en amulet », Ingr A. Karasch-Langer over de « Huidige evolutie van de Mideuropese Bedevaart ». In de zalen van de vesting Oberhaus, die de Driestromenstad : Donau, Ilz en Inn beheerst, had een zeer belangwekkende tentoonstelling van religieuze volkskunde, vooral van Neder-Beieren, plaats. Mariabeelden (o.a. Maria Gravida), heiligenbeelden (o.a. St. Oncommer of de vrouwelijke Heilige met de Baard), bedevaart-curiosa, talrijke ex-voto's, santjes, suffragiën, mirakelboekjes, schilderijen, dodenborden uit 17^e en 18^e eeuwen waren aldaar samengebracht. Jammer genoeg was er geen catalogus verkrijgbaar. De afdelingen : Volksdracht en Volksdans trokken talrijke congressisten. Onder leiding van Prof. Dr Richard Wolfram uit Salzburg spraken Dr Hans von der Au uit Eberstadt over « Stand en Opgaven van het Volksdansonderzoek », een Nederlander Dr A. Bake, professor te Londen, over « Grondelementen in de rituele stokdansen in Voor-Indië », Prof. Dr O. Höfler uit München over « Vroegvorm en hoogvorm van het Drakendodersspel », Prof. Dr Raimund Zoder uit Wenen over de « Verhouding van muziek en beweging in de Volksdans ». Bij deze afdeling behoorde ook een « Volksdrachtenfeest » in de « Nibelungenhalle », een enorme zaal, waar 12.000 mensen kunnen plaats vinden. Er waren volksdans-, volksdracht- en volksmuziekgroepen uit Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland aanwezig. Deze onvergetelijke exhibitie, die verschillende uren duurde, viel samen met de opening van de « Europese Weken in Passau », een internationale organisatie van de Europese beweging.

Een sectie, die heel wat Duitsers trok, was de afdeling voor « Volkskundig-sociografische actuele vraagstukken ». Dit was in de volle zin van het woord : « levende » volkskunde. Onder leiding van Prof. Dr Josef Hanika uit München kwamen daar aan het woord, Ingr A. Karasch-Langer, die de volkskunde van de

« Heimatvertriebenen » (de Ontheemden) in hun nieuw milieu bestudeert, Dr F. H. Schmidt-Ebhausen, die ons kennis liet maken met de bewoners uit een « Musiedlerdorf », Dr W. Brepohl (Dordmund), die een lans brak voor de volkskundige studie in industriegebieden.

De verslagen zullen ons leren wat de tegenwoordige stand is van de volkskundige instellingen in de verschillende centra, want deze zitting was voorbehouden voor de leden van het « Verband deutscher Vereine für Volkskunde ». Brachten aldaar verslag uit : Prof. Dr S. Seemann (Freiburg im Breisgau) over het Duitse Volksliedarchief, Prof. Dr G. Henssen (Marburg/Lahn) over « Stand en opgaven van het vertellingsonderzoek », Dr H. Schewe, Prof. Dr W. Steinitz, Frau Dr Ingeborg Weber-Kellermann over de studie der volkskunde en de toestand der volkskundige verzamelingen en musea in D. D. R., en anderen.

Een goed nieuws is ongetwijfeld dat het « Zeitschrift für Volkskunde » onder leiding van Helmut Dölker en Bruno Schier opnieuw gaat verschijnen.

Twee uitstappen zijn bijzonder in de smaak gevallen : een « Wildwasserfahrt » op de gletscherstroom Inn van Passau tot Neuhaus met bezoek aan de brug Neuburg aan de grens van Duitsland en Oostenrijk en een dagexcursie door het Beierse Woud onder leiding van Dr Josef Ritz. De schilderachtige tocht ging langs een aantal hoogst interessante bedevaartplaatsen over Tissing, Schönberg, Rinchnach (met zijn merkwaardige barokkerk), Zwissel met zijn glasblazerij en houtsnijderij, Regen, Bischofsmais met zijn eigenaardige bedevaartplaats van St. Hermannus (met bewaarde kluis en kapel), Deggendorf, dat in het geheel geen dorp is, maar een marktplaats met plein tussen kerk (met herinnering aan Jodenvervolging) en stadhuis, Osterhoven met een allerprachtigste Rococokerk, die we bij valavond, badend in een toverachtig licht en onder hemelse orgelmuziek, bezochten. In betrekkelijk korte tijd heeft het Algemeen Volkskundig Congres te Passau ons ingelicht over de tegenwoordige stand van de Volkskunde in Duitsland. Na enkele jaren verslapping in de studie en de belangstelling ten gevolge van de oververzadiging door de bloed-en-bodem-volkskunde, is er thans nieuw leven in de wetenschappelijke productie te bespeuren. Werken van volkskunde vinden opnieuw uitgevers, nieuwe tijdschriften worden gesticht of oude tijdschriften hernomen. Tal van Duitse folkloristen willen de Volkskunde op een Europees plan verheffen en zoeken aansluiting bij het buitenland. De leerstoelen voor Volkskunde worden met nieuwe, jonge krach-

ten bezet en de doctorale geschriften over volkskundige onderwerpen nemen toe. Twee sectoren worden met een zekere voorliefde behandeld : de religieuze volkskunde, vooral in Beieren, de volkskunde der heimatverdrevenen, vooral in West- en Noord-Duitsland, terwijl Volkskunst, vooral toegepaste Volkskunst in de volksdrachtvernieuwing, de kunstenaars en de kunstliefhebbers, zeer schijnt aan te trekken. Zo waren de « Trachtenbilder », ook een tentoonstelling in Oberhaus, van Herta Karasch-Strzygowski, een echt feest voor het oog en het hart van alle congressisten te Passau.

Het « **Quatrième Congrès International des Sciences Anthropologiques et Ethnologiques** » had te **Wenen**, dat in de Sovjet-zone ligt, plaats. Van Passau naar Wenen is de reis amper een 6-tal uren lang. Hier ook waren de dagen goed gevuld met het bijwonen van zittingen, lezingen, voordrachten met bioscoopvoorstellingen, bezoeken, uitstappen, recepties en banketten. Gedurende de acht congresdagen werd praktisch gezeteld van 9 uur 's morgens tot 12 uur 's nachts. De folkloristen waren te Wenen voor de gelegenheid en om geen afbreuk te doen aan de internationale terminologie « ethnologen », doch met een staartje : « ethnologues régionaux ». Dat belet niet dat de Europese ethnologie régionale geen slecht figuur sloeg naast Azië, Afrika, Amerika en Australië. In elk geval was Europa heel wat beter vertegenwoordigd dan vier jaar geleden op het 3e Anthropologisch en Ethnologisch Congres te Brussel. De Algemene Voorzitter was Prof. Dr Leopold Schmidt, de nog jonge, doch gezaghebbende professor in de Volkskunde van de Universiteit te Wenen.

We hoorden een aantal mededelingen over de stand van de nationale volkskunde-atlassen en de plannen over een Europese Volkskunde-atlas. Prof. E. Burgstaller uit Linz deelde bijzonderheden mede over de volkskundige kaarten van de Opperoostenrijkse « Heimatatlas ».

Prof. A. Varagnac uit Parijs won onder zijn toehoorders een aantal medewerkers voor zijn « Atlas culturel européen ». Volksgebruiken uit verschillende Europese landen werden behandeld door Mrs. E. Ettlinger uit Oxford, Prof. E. Schneewis uit Berlijn, Mevr. Dr Lily Weiser-All uit Oslo (deze laatste liet ons kennis nemen van een film, die het leven naging van een groepje landbouwers op een verlaten eiland). Prof. H. Koren uit Graz sprak over de evolutie der « eisgebruiken », Prof. R. Wolfram uit Salzburg over het « Mannenhuis in Europa », Prof. E. Burgstaller over de Opperoostenrijkse « Burschenschaften » (jongelingenorganisaties),

Dr W. Jacobeit uit Göttingen over de « Schapersvolkskunde ». Kaarten over de verspreiding van verschillende « ploegtypen » over Europa werden toegelicht door Prof. Dr B. Bratanic uit Zagreb. Ondergetekende had de eer een afdeling voor te zitten, waar in het Frans, het Italiaans, het Engels en het Duits gesproken werd over de « donderstenen » (Prof. E. Patte uit Poitiers), over de « boomcultus » in Italië (*culto degli alberi*) door Mevr. Prof. Carmelina Naselli uit Catania, over de « rituele baden » in Portugal door Prof. A. J. Dias uit Porto, over de invloed van het Paracelsismus op de ontwikkeling van het Votief-wezen door E. Richter uit Wasserburg. In de afdeling : « Volkskunst » handelden Mevr. M. Varagnac uit Parijs over « Naturalisme en geometrisme in de Europese volkskunst », Dr R. Spiess uit Wenen over « de afkomst van het levensboom-motief in de Europese volkskunst », Dr A. Mais uit Wenen over de kleuren in de volkskunst, Prof. G. Sauser uit Innsbruck over beschilderde mensenschedels uit de knekelhuizen in Hallstatt (met prachtige lichtbeelden). Een buitengewoon boeiende lezing was die van Dr K. Haiding over de « dragers der Volksvertellingen » met portretten van volksvertellers, mannen en vrouwen, in actie. De avonden werden besteed aan het afrollen van klankfilmen over het volksleven in Europa en in schier onbekende streken in Azië, Afrika en Amerika. Bijna elke dag van de week kende een receptie, o.m. bij de Burgemeester der stad Wenen en bij de Rijkskanselier. Voor de Europese folkloristen spande de schilderachtige en muzikale receptie, met avondeten en drank in de tuin van het Museum van Volkskunde in de Laudunstrasse zeker de kroon.

Er werd folkloristisch gezongen en gedanst bij kaarslicht zoals in de oude Weense Schubert-tijd. Aan bezoeken aan paleizen, musea en wijnkelders heeft het niet ontbroken. Een excursie naar de opgravingen van een oude Romeinse stad op Keltisch gebied : Carnuntum, gaf ons een hoge dunk van de opgravingstechniek, die ons toeliet een belangrijke Romeinse provinciestad aan de « limes » met militair kamp en twee amphitheatres van de 1^e tot de 4^e eeuw van onze jaartelling te overschouwen. Voor de buitenlandse folkloristen was er bovendien gelegenheid na afloop van het Congres buiten Wenen de voornaamste Oostenrijkse steden en landschappen onder vakkundig geleide te bezoeken. Achtereenvolgens werden de schoonste delen van de Steierlandse Alpen en de hoofdstad van Steierland : de Universiteitsstad Graz bezocht.

Ook hier grondig bezoek van het Volkskundig Museum, uitvoering van volksliederen, vertoning van volksdansen en receptie door de Steierlandse landsregering. Daarna bezoek aan Admont (St. Paulsabdij) en aankomst te Klagenfurt, hoofdstad van Karinthië,

het Romeinse Norica. Behalve de volkskundige verzamelingen mochten we het eerste Openluchtmuseum bij de Krenzlberg (nog in zijn aanvangsstadium: Bergboerenhuis met « Rauchstube ») aanschouwen.

Van Klagenfurt ging het naar de Romeinse stad Viruntum (op de Magdalensberg), de bedevaartkerk Maria-Saal, de « Hertogsstoel » en ten slotte Lienz met het kasteel van Bruch, dat we, jammer genoeg bij gebrek aan tijd niet meer konden bereiken. De volgende dag ging de vaart naar de vallei van de Möll met de befaamde « Heiligenblut »-kerk. Niettegenstaande het inmiddels ongunstige weder (4° onder nulpunt) werd de tocht naar de Groszglockner ondernomen. Een kwartier zonneschijn liet ons toe de vervaarlijke toppen van het bergmassief van de Groszglockner in het vizier te krijgen, genoeg om ons te troosten over de mist, de hagel en de sneeuw, die ons deden bibberen in onze zomerklederen. We bezochten aan het einde van het slingerpad het wonderschone Zell-am-See om in het hartje van Tyrol te Wörgl uit te rusten. Te Innsbruck bewonderden we o.a. het Volkskunstmuseum, het Museum Ferdinandum, de Hofkerk met het Mausoleum van Keizer Maximiliaan, het kasteel van Ambras met zijn eigenaardige vorstelijke verzamelingen uit de 17° eeuw.

De volgende dagen bezochten we het prinsbisschoppelijke Salzburg, de kunst- en muziekstad van Mozart en het onvergetelijke Salzkammergut, dat een groot Openluchtmuseum is. Eindelijk landden we te Linz aan, waar we het Landsmuseum van Opper-Oostenrijk onder bevoegd geleide doorkruisten en de gulle gastvrijheid genoten van Prof. E. Burgstaller en zijn dame, twee geestdriftige Oostenrijkse volkskundigen, die we te Stockholm, te Passau en te Wenen hadden ontmoet en met wie we vriendschap hadden gesloten.

Eens te meer werd aldus de waarheid bevestigd dat congressen weliswaar de vooruitgang van de wetenschap moeten dienen, maar ook de vriendschap en de « good will » onder de mensen van goeden wil van verschillende nationaliteiten bevorderen. Te Wenen waren meer dan vijftig nationaliteiten vertegenwoordigd!

De weg naar de vrede is in onze tijd van politieke kern-formaties lastig en lang. Moge hij door wetenschappelijke verstandhouding in het teken van de studie van de wederzijdse Volkskunde bekort worden! Is het dan vermetel te denken dat twee Volkskundige Congressen van internationaal karakter daartoe hebben bijgedragen? Laat het ons in alle oprechtheid en alle bescheidenheid hopen!

P. DE KEYSER.

Zanten

VAN DRIE VERDWENEN KINDERSPELEN IN ZELE.

I. — KLUTSEN OF SCHUIMEN.

Als kindertijdverdrijf was klutsen of schuimen zeker wel van het aangenaamste gedurende de zomerdagen. Het was dan meest in zwang, als het zeer heet was, en de kinderen zich door de warmte niet veel beweging gunden. Een medicijnflesje, liefst een wit, met een goed stopseltje, en enkele stukjes bagijnenhout (jus de calibre), soms ook kalissenhout, waren de benodigdheden, natuurlijk ook water.

De stukjes bagijnenhout, of kalissenhout, werden in zeer kleine stukjes in 't flesje gedaan en dan 't flesje opgevuld met water en goed stoppen! Duchtig klutsen, schudden, draaien en keren met het flesje tot het vocht eindelijk genoeg schuimde. Daar moesten de klutsers toe komen. Dat schuim dan kunnen opzuigen, dat was de bedoeling, en ondertussen al schuimende met de stop over het flesje ritsen om het te doen zingen of piepen, zoals men zegde.

Dat allemaal ging best in gezelschap; broers en zusjes (wij waren met acht) of kameraadjes bij elkaar, gezeten op de stoep van voor- of achterdeur. « Mag ik eens klutsen of ne keer schuimen? » werd dan gevraagd. « Gij moogt dan eens klutsen; en gij dan ook ne keer ! » Zo ging het onder elkaar, en de flesjes gingen van mond tot mond om eens te schuimen. Zelfs maar simpel eens klutsen met een anders flesje was al zeer plezierig.

Na zulks enkele keren gedaan te hebben, waren de kinderen dat alweer moe, en de flesjes werden opzij gezet, tot het volgende jaar.

II. — STEKEN.

Een oud boek, of bij gebrek daaraan een klasboek en enkele oude zantjes, prentjes, in Zele « bielekens » genaamd, ziedaar de vereisten.

De « bielekens » werden in het boek gestoken, overal verspreid, met twee of drie of meer bladen er tussen te laten, al naar de grootte van de provisie « bielekens ». Zo'n boek met « bielekens », dat was in 't bezit van al de kleine meisjes van Zele, in de steektijd. Zij, die lieten steken waren niet kieskeurig wat betreft de kwaliteit van de

« bielekens ». Wel hadden ze 't liefst de schoonste, maar bij gebrek aan schone, waren tot zelfs knipsels uit dag- en modebladen zeer welkom. Er moest overhaast verzameld worden, want het steekseizoen begon altijd zo plots, dat er van kieskeurigheid geen sprake kon zijn.

« Wie steekt er ne keer bij mij ? Ik heb schone bielekes ! » En om het gezegde te staven, werd het boek eens vluchtig doorlopen om te laten zien en zo te bewijzen dat er waarlijk provisie was. Dan snel terug toe, en het boek, geknepen tussen de twee duimen en wijsvingers, de snee daarvan althans; dan kwam een liefhebster haar kans wagen, voor een « kerresteen » (kersesteen). Elke kleine was in het bezit van een beurs met « kerrestenen ». Het meisje, zette dan haar twee duimen, met de nagels, tegen elkaar, op de snee van het vooruitgestoken boek, tussen de daarop geknepen vingers van haar gezellinnetje. Als ze nu geluk had bij het openen van het boek en een blad met « bielekens » trof, dan stak ze dat « bieleken » vol blijdschap meteen in haar boek. Was ze zelf goed voorzien van « bielekens », dan kan ze 't in haar reserve steken, dat stak tussen het kaft, tot ze het nodig oordeelde dat haar boek aanvulling nodig had. De kleine klanten gingen natuurlijk liefst bij diegenen, die het best voorziene boek hadden.

Dat ging zo van het eene meisje naar het andere en kon uren aan een stuk duren. Zelfs, met hun steekboeken in de hand, kwamen de kinderen al spelende van de school huiswaarts. Een stil en aangenaam spel, sinds lang niet meer in zwang.

III. — SPELLEKEN- OF KOPKENSLEGGEN.

Daarvoor waren er kussentjes nodig en kopspldjes. Het kussentje mocht moeder, of soms een grote zus, vervaardigen. De speldjes werden in de speelgoedwinkel aangekocht. Het kussentje was rond of vierkant. Eerst nam men twee stukjes karton van gelijke grootte. Ieder kartonnetje moest aan één kant overtrokken worden, liefst met gekleurd fluweel, en werd met lange steken aan een kant vastgelegd. Daarvan werden beide kartonnetjes met kleine steken op de kanten aan elkaar vastgemaakt. Dat was dan het speldenkussen.

De « kopkens » (speldjes) waren voorzien van kopjes in gekleurd glas, van een grote verscheidenheid. Die werden dan, wat gerangschikt volgens de kleur, op het kussentje gestoken. Er waren ook nog kussentjes van drie kartons tegen elkaar genaaid in gebruik, en zo kon het meisje, dat zulks bezat, met dubbele rijen de « kopkens » opsteken. Dat was een grote weelde. En hoe

schattig, toen al de spelden op de kussentjes gestoken waren, zodat er niets dan schone, veelkleurige, blinkende « kopkens » zichtbaar waren ! En wat een genoeg en ze dikwijls te tellen ! « Ik heb er vijftig ! » « Ik zestig ! » « Ik zeventig ! ». Dat was toch zo aangenaam en werd nooit te veel herhaald.

Nu begon nog maar het spel !

Drie, vier kleine meisjes, elk in 't bezit van een kussentje met « kopkens ». « Wie raadt er eens bij mij ? » « Getom of gelijk ! » Herhaaldelijk werd hetzelfde geroepen. Ondertussen was er al een « kopken » tussen hun vuistjes verdwenen en om de hand vrij te hebben, hadden ze eerst vlug hun kussentje tussen hun kin en borst gestoken om het aldus vast te houden. De vuistjes goed toegeknepen kwamen van achter hun rug en werden getoond. Binnenin zat nu in elk een « kopken ». Nu moest een meisje een « kopken » leggen op iedere vuist van de meisjes, waarmee ze wilde spelen, en moest raden, « getom » of « gelijk » zeggen, en dit voor elke vuist afzonderlijk. Bij het voorzichtig openen der vuisten vielen de « kopkens » in de handpalmen. Vielen de « kopkens » juist nevens elkaar, dan was het « gelijk » en vielen ze in tegenovergestelde richting van elkaar dan was het « getom ». Raadde het meisje juist, was ze « op », dan kreeg ze de « kopkens », maar was ze « nevens », dan bleven die aan de eigenaarster, alsmede het « kopken » dat zij er bijgelegd had. De gewonnen speldjes werden wederom vlug op de kussentjes gestoken en het spel herbegon, voor de zoveelste maal. Het kon nooit te lang duren en 't was altijd te vroeg noen of avond. De « kopkens » verhuisden van 't ene speldenkussentje naar 't andere en om geen tijd te verliezen werden nu de gewonnen « kopkens » in de mond samengehouden, want telkens opsteken, dat was tijdverlies.

En ondertussen steeds « roepen en bieden » ! 't Was wel gevaarlijk met die spelden in de mond, doch daar dacht alleen maar moeder aan !

Elvire FAMELAER-COENE.

* * *

FEESTOPSCHRIFTEN OP HET VLAAMSE PLATTELAND.

Te Oostakker werd, begin Oktober 1952, de oudste inwoner van de gemeente, Pieter Rijckaert, die 95 jaar was, gevierd. Boven de huisdeur van de gevierde was een rijmspreuk aangebracht, die luidde als volgt :

Hier woont Ryckaert Pier,
Gekweekt met melk en bier.
Hij is ter gemeente
Het oudste gebeente.

V.

Voor het « Osschaart »-dossier.

Voor de verspreiding van de bekendheid van, zowel als van het (eenmalig) geloof aan de Osschaartfiguur, is het wellicht interessant deze hiernavolgende gegevens aan het dossier toe te voegen. (1)

Er zijn namelijk **twee Oostvlaamse reuzen**, die zijn naam dragen. Een uit 't land van Dendermonde en de andere uit het Waasland.

De eerste is de reus van Hamme. Hij heet « **Osschaert Polydoor** ». Hij werd hernieuwd op 30 Aug. 1931. Noch zijn legende, noch zijn uitbeelding heeft iets met de watergeest te maken. Hij draagt in de hand een bijl en een palingschaar.

De andere, die uit 't Waasland, is nog wel een reuzin, en hoort te Kieldrecht thuis. Zij ontstond op 1 Februari 1950 en deed haar eerste uitgang op 19 Februari 1950. Die reuzin is gekleed als vissersvrouw en draagt in haar hand een bezem. Haar naam luidt « **Vrouw Osschaert** ». « Deze benaming is ontleend aan een legendarisch figuur », zo luidt de opgave.

Dit, in beide gevallen, naar gegevens ter plaatse verstrekt als antwoord op de vragen die, bij gelegenheid van het « Enkwest over de Reuzen » door de diensten van de Provincie Oost-Vlaanderen werden gesteld. (1950)

Noteren we dat men te Hamme de geschiedenis van de eigenlijke Osschaart zeer goed kent en dat hij daar zelfs voor 99 jaar naar de zee kust door de pastoor zou zijn verbannen.

Evenzeer te Kieldrecht kent men de traditionele geschiedenis van Osschaart. Te Mariekerke, aan de overkant van de Schelde, doet Osschaart zich wel als een reus voor. Maar een reuzin? (2).

Er zou dienen onderzocht welk idee juist heeft voorgezeten om aan deze reuzen de naam van de watergeest, Osschaart, te geven. Welke gevoelswaarde zit er aan dat woord in de volksgeest verbonden? Een onderzoek ter plaatse zou het kunnen uitwijzen, wellicht.

JOS. VERMEULEN.

(1) Zie Oostvl. Zanten : XX jg. (1945), 48-78; XXIII jg. (1948), 1-6, 43-51, 70-71; XXIV jg. (1949), 93 en 141; XXV jg. (1950), 61-66.

(2) Zie het artikel « Osschaart » van F. Van Es : Oostvl. Zanten, 1945 (Jaarboek), bl. 53, 68 en 69.

JAARLIJKSE ALGEMENE STATUTAIRE VERGADERING VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE FOLKLORISTEN

op Zondag, 9 November 1952.

in de Voordrachtzaal van het Stadsarchief, Abrahamstraat, 13, te Gent.

A g e n d a .

1. — Welkomstgroet door de Heer Fernand VAN ES, Voorzitter van de Bond.
2. — Jaarverslag door de Heer Lode VERLODT, secretaris van de Bond.
3. — Verslag over de prijsvraag Alfons De Cock 1951 door de Heer Prof. Dr Paul DE KEYSER, ere-voorzitter van de Bond en algemeen verslaggever.
Uitreiking van diploma(s) en prijs(zen).
4. — Jaarverslag van de Heer Drs Lode HOSTE, penningmeester van de Bond.
Rekening 1951. Begroting 1953.
Aanduiding van twee controleurs (candidaten : de HH. Jules MAHY en Gaston VAN PETEGHEM).
5. — Rondvragen en Suggesties.
6. — Voordracht door Prof. Dr Paul DE KEYSER :
« FOLKLORISTISCHE REISINDRUKKEN UIT OOSTENRIJK ».

De zitting werd te 10.15 u., door de Voorzitter Heer Fernand VAN ES, als open verklaard. Hij verontschuldigde wegens ziekte : Eerw. Heer Gabriël Celis, ondervoorzitter van de Bond en de hh. Hervé Stalpaert o/Hoofdman van de Bond der Westvlaamse Folkloristen, uit Brugge, Ferdi Van de Vijver, Gemeenteraadslid, uit Borgerhout en Raoul Van Trappen, erelid; elders weerhouden : Prof. Dr Win. Roukens, Directeur van het Rijksmuseum « Het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem, Prof. Dr Frans M. Olbrechts, Directeur van het Museum van Belgisch Congo, te Tervuren, de hh. Leon Defraeye, Schepen te Deerlijk, Dr Henri Nowé, Conservator der Stadsarchieven en Monumenten der Stad Gent; Mejuffer Dr Elisabeth Dhanens, Inspectrice van de Provinciale Culturele Aangelegenheden, uit Eeklo, Dr H. W. M. J. Kits Nieuwenkamp, Genealoog, te Doorn, Architect Lic. Adelbrecht Van de Walle, Conservator van het Museum voor Sierkunst, te Gent, de hh. Marcel Casteleyn, Uitgeverij- en Drukkerij-Directeur uit Brugge, Firmin De Clercq, uit Evergem.

Daarop sprak hij de volgende welkomstrede uit :

DAMES en HEREN,

Ik wens U eerst en vooral hartelijk welkom op deze algemene vergadering en dank U zeer voor Uw talrijke opkomst. Ik dank in het bijzonder de hh. Prof. Dr R. Foncke en J. Pieters, respectievelijk ondervoorzitter en lid van de Nationale Commissie voor Folklore, die in ons midden vermelde Commissie vertegenwoordigen. Hun aanwezigheid vereert ons zeer. De jaren volgen wel, maar gelijken zelden op elkaar. 1951 was een jubeljaar voor onze Bond met dus al de koortsachtige activiteit en krachtsinspanning, die de viering van een vijf en twintigjarig jubileum meebrengt, waaraan dan nog dient toegevoegd de grootse en stemmige huldebetoging van onze sympathieke erevoorzitter Prof. Dr P. de Keyser, bij gelegenheid van zijn zestigste verjaardag. Zeker kende 1952 niet een zo spectaculaire bedrijvigheid, wat niet wil zeggen dat Uw

bestuur werkeloos is gebleven, verre van daar. Het omstandig verslag, dat onze secretaris straks zal voorlezen, zal U zeker overtuigen, dat er heel wat gebeurd is gedurende het afgelopen jaar in onze geliefde Bond, die tevens nogmaals diep getroffen werd door het overlijden van een zijner actiefste leden, de heer ere-hoofdinspecteur der Gentse stedelijke scholen, vriend Frans de Coster, medewerker van ons tijdschrift Oostvlaamse Zanten en getrouwe en graaggehoorde spreker op onze voordrachten. Hoe smakelijk kon hij spreken over het Gentse volksleven uit zijn jongelingsjaren, dat volksleven dat hij zo goed kende, dat gans verschilde met dat van heden, nu twee oorlogen een ganse ommekeer in het economisch en sociaal leven en in de volkspsyche hebben gebracht. Men voelde dat hij er deugd bij had al die oude herinneringen vóór zijn geest weer op te roepen, om ze ons gemoedelijk mede te delen. Hij had er de hand van een voordracht ineen te steken. Hij moest maar zijn scherp geheugen raadplegen, om dan met de methode en de nauwgezetheid van de oude schoolman, die hij gans zijn leven gebleven was, al de geëvoeerde feiten en gebeurtenissen te verwerken tot een boeiend geheel. We zullen, helaas, zijn klare stem niet meer horen, zijn warme handdruk niet meer voelen, zijn vriendelijk gelaat niet meer aanschouwen? Dat alles zullen wij missen, maar zijn nagedachtenis zullen wij steeds indachtig blijven. Hij ruste in vrede!

Op 2 Mei 1952 verloor onze Bond nog een getrouw lid, dhr. Ere-directeur der Posterijen Jules de Pue, ook een Gentenaar van de oude stempel, die zich uiterst interesseerde aan het volksleven zijner geboortestad.

Beiden werden in ons tijdschrift met een in memoriam herdacht en aan beide familieleden betuigen wij hier nogmaals onze innige deelneming uit naam van de Bond.

DAMES en HEREN,

Ik wil U over een speciaal punt onderhouden, dat ook onze secretaris aantreft in zijn jaarverslag, ja, waarop hij jaarlijks aandringt, dat is de propaganda en het aanwerven van leden. Niettegenstaande deze herhaalde oproepen stijgt ons ledental niet, integendeel, zoals U straks horen zult, hebben zelfs dit jaar oudgetrouwe leden verzuimd hun bijdrage voor het lidmaatschap te betalen. Dit verzuim vind ik erg jammer, vooral gelet op de voortdurende inspanningen van het Bestuur om de werking en de bloei van de Bond te bevorderen. De leden hebben zeker geen reden tot klagen. Regelmatig verschijnt ons tijdschrift met steeds een zeer belangwekkende inhoud. Voor aantrekkelijke en leerzame voordrachten wordt gezorgd; de verzamelingen van het Folklore-museum worden aangevuld, folkloristische tentoonstellingen ingericht; een bibliotheek staat ter beschikking van onze leden. Dit alles eist veel geld en vraagt veel werk en veel offers vanwege de bestuursleden. Men vergete vooral niet dat alle prestaties kosteloos geschieden. Maar daar gaat het niet om, daarover klagen wij niet, integendeel. We doen het allen graag en uit liefde voor onze Bond. Maar wat we vragen is ook een beetje inspanning vanwege de leden. Waaruit moet deze inspanning bestaan? Ten eerste: niet verzuimen regelmatig zijn bijdrage voor het lidmaatschap te betalen, bijdrage die zeker eer gering mag heten. Dat spaart ons zeker, vooral aan de secretaris en de penningmeester, veel werk. Voor dit verzuim gelden geen verontschuldigungen, zeker niet de traditionele — al zijn we ook folkloristen — dat men het vergeten is. Een goed lid vergeet niet zijn Bond geldelijk te steunen. Ten tweede: het aanwerven van nieuwe leden. Hierbij kunnen alle leden ons behulpzaam zijn door persoonlijke propaganda — die steeds de doelmatigste is — met vrienden en kennissen

aan te zetten onze voordrachten bij te wonen, het museum te bezoeken, met hun een exemplaar van het tijdschrift te lenen. Wat dit laatste punt betreft, is onze secretaris altijd te vinden om aan onze leden enige presentexemplaren aan de hand te doen, met het doel hen behulpzaam te zijn bij hun propaganda.

Het is waarlijk ontmoedigend vast te stellen dat bij gebrek aan geld een groot deel van onze werking lam ligt. Ik haal maar één voorbeeld aan : slechts een paar der door het Alfons de Cockfonds geprimeerde werken hebben we kunnen laten drukken, alle andere liggen nog onuitgegeven, wat zeker een groot verlies betekent voor de Vlaamse folklore-wetenschap. Ook het gevaar dreigt dat wij de uitgave van ons tijdschrift zullen moeten beperken, gelet op de verhoogde drukkosten. Genoten wij niet de Staats-, Provincie- en Stadsstoelagen, we zouden reeds lang de uitgave ervan hebben moeten stopzetten. Daarom, Dames en Heren, nogmaals : Maakt propaganda voor onze Bond; werft leden aan ! Met deze oproep wil ik eindigen in de hoop dat hij zal gehoord worden.

De rede van de Heer Voorzitter beleefde een welverdiend succes.

Onmiddellijk daarop verleende de Heer Voorzitter het woord aan de Heer Secretaris Verlodt, die het jaarverslag als volgt voordroeg :

DAMES en HEREN,

Onze geliefde Bond bestaat nu meer dan 26 j. en, op éénmaal na, hielden we regelmatig een Algemene Statutaire Vergadering per jaar.

Voor de 17e maal valt mij nu de eer te beurt het jaarverslag voor te dragen. Dit doe ik met des te meer genoegen omdat er in 1952 weer heel wat gebeurde.

Ons ledental is ongeveer hetzelfde gebleven; hetgeen wel te betreuren valt, gezien de krachtingspanningen van Uw bestuur. Enkele oud-getrouwe leden hebben tot nu toe hun bijdrage niet betaald en wij dringen er te sterkste op aan dat zij, niet groot in aantal, dit zo spoedig mogelijk zouden doen, daar geld bij ons altijd welkom is. Die bijdragen hebben wij immers broodnodig om te helpen de eindjes aaneen te knopen. Onze penningmeester zal U dit straks, met sprekende cijfers, bewijzen.

U hebt kunnen vaststellen dat « Oostvlaamse Zanten » steeds verzorgd is en U regelmatig werd afgeleverd. Het bevatte dit jaar :

« Huldebetoging Prof. Dr Paul De Keyser », door de Redactie.

« Een Merkwaardig Volksgericht », door Dr W. Kits Nieuwenkamp.

« Het Getalschrift der Molenaars », door de Heer Leon De Wilde.

« Rond de St.-Maartensomgengangen te Asper », door de Heer Jules Pieters.

« Onze Herbergen », door de Heer A. Cassiman.

« Lodewijk Lievevrouw Herdacht », (26-4-1862/8-10-1951) door wijlen de Heer Frans De Coster.

« Het Reglement van de School van Hillegem, anno 1783 », door Dr M. A. Nauwelaerts.

« Zanten uit Vosselare en uit Zele », door Mevrouw Elvire Famelaer-Coene.

« Getallensymboliek », door Mevrouw A. M. Lamend.

« Kwintie », door de Heer R. Van Driessche.

« Herdenking van het 40-jarig bestaan van het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem », door K. (Prof. Dr Paul De Keyser).

« Nog over een Merkwaardig Volksgericht », door de Heer Ferdi Van de Vijver.

« Plechtige Opening van het Museum voor Oudheidkunde en Folklore te Ronse », door de Heer Fernand Van Es.

« Oude Wensen », door Dr H. W. M. J. Kits Nieuwenkamp.

- « De Potjesmarkt te Schellebelle », door M. D. (Drs Marcel Daem).
- « De Bedrijvigheid van het Museum voor Folklore te Gent, gedurende de Gemeentefeesten 1952 », door de Heer Julien Boes, Conservator.
- « Folklorist Frans De Coster herdacht » (9-10-1867/8-6-1952), door Prof. Dr Paul De Keyser.
- « Oostvlaamse Folkloristische Bibliographie » (14° en 15° vervolg).
- « De Gentse Mammelokker »... Een importartikel? », door A. Van Hageland.
- « De Speelkaarten in de Folklore », door H. Verburgt.
- « Verslag Volkskundige Congressen in Wenen en Passau », door Prof. Dr Paul de Keyser.

Daarbij tal van Zanten, mededelingen, In memoriams, personalia enz.

Ten overvloede kregen onze leden als toemaat, het monnikenwerk « Inhoudstafel op Oostvlaamse Zanten, Algemeen tijdschrift voor Folklore, Jaargang I — Jaargang XXV (1926-1950) », door de Heer Fernand Van Es (77 blz.), dat eerst in het Cultureel Jaarboek van de Provincie Oost-Vlaanderen was opgenomen. We danken het Provinciaal Bestuur van Oost-Vlaanderen, dat ons in de mogelijkheid stelde om deze inhoudstafels in afzonderlijke overdrukken aan onze leden en alle studerende te bezorgen.

Onze Voorzitter mag terdege worden gelukkiggewest om de prachtige bijdrage die hij aldus aan de wetenschappelijke folklore heeft bezorgd. Alle vorsers zullen hem daarvoor dankbaar zijn.

Zoals gewoonlijk heeft de Bond in samenwerking met de Bestuurscommissie van het Museum voordrachten ingericht. Deze waren gratis toegankelijk voor de belangstellenden. Achtereenvolgens hoorden wij :

Op 4 November 1951 : « Zweedse Indrukken van een Vlaams Folklorist » (met lichtbeelden), door Prof. Dr Paul De Keyser, Ere-Voorzitter.

25 November 1951 : « Lodewijk Lievevrouw herdacht » (met tentoonstelling), door Frans De Coster, Ere-Hoofdinspecteur der Gentse Stadsscholen.

9 December 1951 : « Hoe men Folklorist wordt », door Drs Richard Van Kenhove.

13 Januari 1952 : « Rondgaan met de Beer », door de Heer Jules Pieters, mede-beheerder van de Bond.

10 Februari 1952 : « Sagen en Legenden uit het Zottegemse », door Drs N. Van den Bossche, secretaris van de Culturele Kring van Zottegem.

9 Maart 1952 : « Speurtocht door Frans-Vlaanderen » (met lichtbeelden), door de Heer Maurits van Coppenolle, secretaris van de Bond der Westvlaamse Folkloristen.

23 Maart 1952 : « De Gentse Uithangborden van de Middeleeuwen tot heden », door Drs Lode Hoste, penningmeester van de Bond.

6 April 1952 : « Volksgebruiken van de Goede Week » (met lichtbeelden en films), door de Heer Hervé Stalpaert, onder-hoofdman van de Bond der Westvlaamse Folkloristen.

18 Mei 1952 : « Gentse Volksliederen uit de XIX° eeuw », door Prof. Dr Paul De Keyser, Ere-Voorzitter van de Bond.

8 Juni 1952 : « Over Nieuwjaarswensen » (met lichtbeelden en tentoonstelling), door de Heer J. De Beer, Conservator van het Museum van het Sterckshof te Antwerpen.

29 Juni 1952 : « Curiosa in zake Volkse Devotie », door Drs Walter Giraldo, Atheneumleraar.

3 Augustus 1952 : « Oosterzele in Vlaanderen », (met lichtbeelden) door de Heer Adolf Noterman.

17 Augustus 1952 : « De Lange Man en de Hasseltse Rederijkers », door Dr Des. Geeraarts, Atheneumleraar.

31 Augustus 1952 : « Over Merktekens en Symbolen » (met tekeningen) door Drs Lode Hoste, Penningmeester van de Bond.

14 September 1952 : « De Militaire Volksprenten op het einde der XVIIIe en in de XIXe eeuw » (met tentoonstelling), door de Heer Adolf Noterman.

9 November 1952 : « Folkloristische Indrukken uit Oostenrijk » (met lichtbeelden), door Prof. Dr Paul De Keyser, Ere-Voorzitter.

Dit geeft ons 16 interessante conferenties voor het jaar en een totaal van 193 voordrachten sinds de stichting van onze afdeling « Naschoolse Werken ». De opkomst was steeds meer dan bevredigend en wij danken van harte de sprekers voor hun belangloze medewerking en drukken de hoop uit ze nog meermalen te zien optreden. Voor de komende reeks hebben we reeds de toetreding van Drs Marcel Daem, met Wetterse Folklore, Drs Fredericx met Strooisel en Drs Van der Linden met Bedevaartvaantjes, Fernand Van Es, Julien Boes, Edw. Van Bragt e.a.

Nu een woord over het Museum : De verzamelingen groeien steeds aan. Er werden in de loop van het jaar talrijke aankopen gedaan o.m. op de verkopen van ons betreurd medelid, Heer Bernard de Tracy Henri (1) en elders, maar wat bijzonder verheugend is dat wij af en toe geschenken ontvingen, waaronder een collectie fraaie flessen en « dames-jeannes » (dit zijn grote dikbuikige flessen waarmede men wijnen en likeuren vervoerde), voortkomende van de firma Heye-De Crom, de vermaarde groothandelaars in wijnen. Wij zijn daarvoor veel dank verschuldigd aan ons medelid Edw. Van Bragt, die in die zaak, met goed resultaat, tussenbeide kwam. De Heer De Vaere bezorgde ons een uithangteken « Het Zwart Schaap » en ons medebestuurslid, de Heer De Poorter, overhandigde ons in naam van de familie De Poorter een merkwaardig rond wafelijzer, dat zeer zeldzaam is en waarvan wij geen enkel specimen bezaten. Van de heer Verdyck kregen we een parade-orgel voor paardenmolen. Dit zijn enige voorbeelden, die navolging verdienen.

Er is echter nog meer : de Heer De Waele, herinrichter van de vermaarde « Potjesmarkt te Schellebelle » schonk ons een volledig stel potjes. Aan allen hartelijk dank.

Dit jaar hebben we in de week van de Gentse Kermis (van 20 tot 27 Juli 1952), met de medewerking van het Stadsbestuur, en dit met groot succes, twee Kampioenschappen ingericht, namelijk voor « Vogelpik » en « Teerlingbak » en hielden wij met gevarieerd programma elke dag poppenspel. Wij boekten niet minder dan 3570 bezoekers. In nummer 5/1952 van Oostvlaamse Zanten vindt U een omstandig verslag over die prestaties.

De HH. Schepen Jos. Vermeulen, Prof. Dr Paul De Keyser en Julien Boes dienen hier geloofd voor hun tussenkomst in zake aankopen en organisatie van Kampioenschappen en Poppenspel.

Om te eindigen roep ik Uw aandacht op de prijsvraag 1953 ten laste van het

(1) Zie Oostvl. Zanten 27^e jg. 1952 bl. 72 en 98.

Alfons De Cockfonds. Het onderwerp luidt : Een monographie over oude Kleine Ambachten in Oost-Vlaanderen (zeeldraaier, wisse- en wijmenteelt, mandenmaker, bezembinder, pijl- en boogmaker, stoelvlechter, het vertinnen en schaar-slijpen).

Als voorbeeld wordt het werk « Het Stroodekkersbedrijf » van Clemens Trefois opgegeven.

De antwoorden moeten vóór 31 December 1953 aan de Secretaris toegezonden worden. De uitgelofde prijs bedraagt fr. 1.500.

Onze betreunde vriend en medelid, wijlen Lodewijk Lievevrouw, schonk ons het handschrift van « Spelen mijner Jeugd » en drukte de wens uit het door ons te zien uitgeven. Zijn beproefde Weduwe, Mevrouw L. Lievevrouw-De Cavel en zijn neef, de Heer Frederic Ingelbrecht deden ons elk de som van fr. 5.000 overhandigen, om die uitgave mogelijk te maken, en een inschrijvingslijst is in omloop gebracht om het nodige kapitaal te volmaken.

Uw bestuur heeft besloten dit buitengewoon interessant werk op 1000 exemplaren te laten drukken, die tegen de prijs van fr. 50 per ex. zullen te koop worden gesteld. Bij ontvangst van het inschrijvingsbulletin zult U niet nalaten het boek van ongeveer 120 blz. en met 15 pentekeningen verlucht te bestellen.

Eerw. Heer Gabriël Celis, ondervoorzitter van de Bond, stond aan de Bibliotheek het handschrift af van de 2° uitgave van zijn bijgewerkte « Volkskundige Kalender voor het Vlaamse Land », om het ter beschikking te houden van de vorsers, tot op de dag dat het ons mogelijk zou zijn het uit te geven; dit laatste onder zekere voorwaarden.

Dames en Heren dit is ongeveer al wat wij U hadden mede te delen. En nu met verse moed vooruit ! »

De Heer Verlodt werd door de Heer Voorzitter bedankt voor zijn zaakrijk verslag.

Prof. Dr Paul De Keyser kwam alsdan aan de beurt met zijn Algemeen Verslag over de Prijskamp 1951 van het Alfons De Cock fonds.

PRIJSVRAAG 1951 VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE FOLKLORISTEN.

Gevraagd werd een monografie over het volksleven in het algemeen sedert 1900 van een bepaald dorp, stad of streek uit de Provincie Oost-Vlaanderen.

Twee monografieën over het onderwerp werden ingestuurd :

- 1° Een monografie over het Volksleven in Waasland in 2 delen, door Wasianus;
- 2° Een monografie over de gemeente Wieze in het land van Aalst of Dendermonde.

Na onderzoek door de Commissarissen : de h.h. Ing. Dr P. Lindemans en H. Stalpaert en Mej. Dr Eliz. Dhanens, komen beide monografieën in aanmerking voor bekroning of althans voor een meer dan eervolle vermelding.

Ing. Lindemans is vol lof voor de monografie over Wieze, die hij één der beste volkskundige dorpsmonografieën noemt, die hij kent. Hij geeft nochtans de voorkeur aan de monografie over het Waasland wegens het bestrijken van al de facetten van het volksleven en de zeer opvallende bewerking van de materiële folklore, die veel oorspronkelijks biedt.

De Hr. Stalpaert sluit zich in grote lijnen bij het oordeel van Ing. Lindemans aan. Hij looft de secure werkwijze, door mondelinge opname van talrijke zegslieders, van de bewerker van de monografie over Wieze. Anderzijds vindt hij de documentatie en illustratie van de monografie over het Waasland prachtig en de hoofdstukken over Volkskunst het beste wat er over volkskunst geschreven

werd in de Vlaanders. Hij laat de uiteindelijke beslissing over het klasseren naar de verdienste over aan de wijsheid van de leden van de jury. Hij gelooft dat beide werken moeilijk kunnen vergeleken worden en schijnt over te hellen naar een ex-aequo.

Mej. Dr Eliz. Dhanens is eveneens vol lof voor beide monografieën : de monografie over Wieze heeft de verdienste en de bekoorlijkheid van het oorspronkelijke en het onuitgegevene, de monografie over het Waasland verenigt de compilatie van reeds gepubliceerde elementen en een groot aantal persoonlijk gevonden elementen. Ze meent dat het werk van Wasianus op een hoger plan staat, doch zou het spijtig vinden het werk over Wieze ongeprezen te laten. Ze maakt echter een belangrijke opmerking : Wasianus beantwoordt niet in elk opzicht aan de gestelde vraag : een monografie over het volksleven sedert 1900. Ook is zijn werk meer historisch beschrijvend, meer berustend op een compromis tussen geschreven (gedrukte) en mondelinge bronnen dan het werk over Wieze, waaruit de schrijver alle aanhalingen uit schriftelijke bronnen opzettelijk heeft geweerd. Hij komt aldus veel nader te staan bij de bedoeling, die bij het stellen van de prijsvraag heeft voorgezeten, nl. de « levende » folklore van de eerste helft van de XXe eeuw te zien behandelen.

Daarom zou de algemene verslaggever aan de juryleden willen voorstellen, in tegenstelling met het voorstel van de 1^e Commissaris, Ing. Lindemans, de pluim te geven aan de schrijver van de monografie over Wieze, maar aan Wasianus een 2^e prijs toe te kennen, met dien verstande dat beide folkloristen dienen gelukgewenst met hun merkwaardige prestatie en dat zou moeten worden ingegaan op het voorstel van de Hr. Stalpaert : beide werken of gedeelten ervan (de Volkskunst in het Waasland) zo spoedig mogelijk uit te geven.

Prof. P. DE KEYSER.

Na kennisneming van de verslagen der leden van de Keurraad Dr Ingenieur Paul Lindemans, Heer Hervé Stalpaert en Mejuffer Dr Elisabeth Dhanens en van de Algemene verslaggever Prof. Dr Paul De Keyser, besloot de Beheerraad van de Bond, met algemene stemmen, gezien de degelijkheid van beide aangeboden werken, twee prijzen toe te kennen : een van fr. 1.500 en een van fr. 1.000.

1e Prijs fr. 1.500 en diploma aan « Vraye historie ende alwaer maghie u tellen, hoerter naer » (Karel-ende Elegast), Volksleven te Wieze.

2^e Prijs fr. 1.000 en diploma aan « Wasianus », Het Volksleven in Waasland.

Bij het openen der bijgevoegde omslagen stelde men vast dat de 1^e prijs werd toegekend aan Lic. Germ. Filol. J. Van Haver, uit Wieze, en de 2^e prijs aan de Heer Marcellijn Dewulf, uit St Niklaas-Waas.

Het verheugt ons te zierste dat beide bekroonde leden van onze Bond zijn en we wensen ze van harte geluk.

Na de uitreiking der prijzen en diploma's, bedankten de beide laureaten voor de eer hun aangedaan en legden uit hoe zij er toekwamen hun respectieve studiën te schrijven.

Alvorens de cijfers te doen spreken deelde de sympathieke penningmeester, de Heer Lode Hoste, mede dat de inkomsten en uitgaven voor 1951 veel hoger zijn dan anders het geval is. Dit is te wijten aan het feit dat het Provinciaal Bestuur speciale gelden te onzer beschikking stelde, om daarmede de kosten van de najaars-cultuurdagen en de daaraan verbonden herdenkingsdagen « Alfons De Cock », vooral te Denderleeuw en te Aalst, te dekken.

Er zal voor 1952 geen batig slot zijn, integendeel, de kas is bijna ledig en er zijn nog uitgaven in het verschiet. Op zijn beurt doet hij beroep op de leden,

die hun bijdrage 1952 nog niet aanbetaalden, om dit zo spoedig mogelijk te doen.

Daarna gaf hij lezing van de staat van inkomsten en uitgaven voor het Dienstjaar 1951 en der Begroting 1953. Hij zei dat de rekening 1951 reeds nagezien werd door de hh. Controleurs Jules Mahy en Raoul De Poorter.

De hh. Jules Mahy en Gaston Van Peteghem worden als controleurs van de rekeningen benoemd. Ze zullen op tijd en stond daartoe opgeroepen worden.

STAAT VAN INKOMSTEN EN UITGAVEN. — DIENSTJAAR 1951.

Inkomsten.	Uitgaven.
Incaasso op 1 Januari 1951	Drukkosten der public. : 25585,40
Kas : 12946,20	Honoraria v.d. Voor- drachtgevers : 600,—
P.C. : 28911,12	Algemene onkosten :
Lidmaatschapsgelden : 8950,—	administr. drukw.;
Vrijwill. Bijdragen :	postz.; postpapier, ciné- cliché's; circul., enz. : 3201,55
Giften : 1025,—	Bibliotheek : 4518,—
Opbrengst v. verkoop publicaties :	Uitgaven gedaan in 1951, doch die betrekking hebben op vroeger aan- gegane verbintenissen :
losse numm. : 200,—	Cult. dagen Aalst, Her- dersem, Denderleeuw, :
Toelagen : verschillende	reuzen, tentoonst., pu- blic., enz. : 70168,95
Toel. Prov. voor in- richt. cult. dagen :	Incasso op 31 Dec. 1951 :
Aalst, Herdersem, Den- derleeuw : 35000,—	Kas : 3225,50
Gemeente toel. voor tentoonstelling (Gentse feesten) : 5000,—	P.C. : 3279,92
Inkomsten in 1951 ontv., maar die betrekk. heb- ben op vroeger ver- worven rechten :	
Lidgeld 1950 : 75,—	
Toelage Provincie 1950 : 10000,—	
Toelage Staat 1950 : 7500,—	
110579,32	110579,32

BEGROTING 1953.

Inkomsten.	Uitgaven.
Toelage M.O. Onderw. : 7500,—	Drukkosten : tijdschr.,
Toelage Prov. : } 17500,—	circ., enz. : 36000,—
(Bond + Museum) : }	Voordrachten : honoraria : 500,—
Gemeent. Toel. (Ten- toonst.) : 5000,—	Bureelkosten : 1500,—
Lidmaatschapsgelden : 12000,—	Abonnem. op Tijdschr. : } 500,—
Vrijw. Bijdr. (giften) : 3000,—	Aankoop v. Boeken : }
Verkoop afz. numm. & eig. publicaties : 2000,—	Aankopen voor Museum : 5000,—
Onvoorzien : 1000,—	Biblioth. Onderhoud : 4500,—
48000,—	48000,—

Rondvragen en Suggesties :

Heer Robert Maes, technisch leraar, vraagt of er geen middel bestaat om te vermijden dat de voordrachten samen vallen met die van andere organismen, b.v. die van V.T.B.

De Heer Verlodt staat hem te woord en doet opmerken dat hij destijds overeenkwam met de Vlaamse Toeristenbond om de 2^e Zondag van elke maand aan deze belangrijke vereniging over te laten, maar dit liep spaak, op het ogenblik dat deze Bond verplicht was de filmvertoning naar een andere datum te verzetten en zo vielen onze voordrachten op dezelfde datum als die van V.T.B.

Hetzelfde gebeurde met de « Vriendenkring van het Havenpersoneel » en tot tweemaal toe verschoven wij, op aanvraag, onze voordracht, maar toen ons op een Vrijdag om hetzelfde werd verzocht, konden wij ditmaal er niet op ingaan, daar onze conferentie, waarvoor de uitnodigingen reeds een paar dagen waren verzonden op de Zondag daarna moest plaatsgrijpen.

Hij vestigt er de aandacht op dat eveneens het Schoolmuseum op des Zondags 's morgens druk bijgewoonde voordrachten houdt. Moest men daar allemaal rekening mede houden, dan bleef er voor ons geen Zondag meer beschikbaar.

De Voorzitter belooft nochtans zich in betrekking te stellen met de verschillende organismen om tot een vergelijk te komen.

Hier volgt thans de beknopte inhoud van de voordracht van onze feestrede naar Prof. Dr Paul De Keyser, Ere-Voorzitter van de Bond :

« OOSTENRIJKSE INDRUKKEN VAN EEN FOLKLORIST »

(met lichtbeelden).

Ter gelegenheid van een Internationaal Congres van Volken- en Volkskunde was Prof. Dr De Keyser deze zomer in de gelegenheid niet enkel Wenen, maar gans Oostenrijk te bezoeken.

Hij heeft er talrijke musea bezocht en in 't bijzonder de musea voor Volkskunde. Natuurlijk heeft hij ook oog gehad voor de schilderachtige bergachtige natuur met haar bossen en meren, maar heeft toch zoveel mogelijk zijn oor te luisteren gelegd bij het volk. Hij toont aan dat de studie van de Volkskunde als wetenschap in Oostenrijk een eigen ontwikkeling heeft gehad en niet afhankelijk was van de Volkskunde in Duitsland. De Oostenrijkse volksziel is in wezen verschillend van de Duitse : ze is veel optimistischer en blijder, lichter en fijnzinniger, artistieker, vooral in de volksdracht en in de sierkunst.

Met de spreker brengen we een bezoek achtereenvolgens aan het Volkskundemuseum te Wenen, te Graz, te Klagenfurt en te Innsbruck.

Hij wijst op het groot aantal heimatmusea in de verschillende Oostenrijkse landen en ziet hierin het bewijs dat Volkskunde met liefde en ijver beoefend wordt.

De Universiteiten te Wenen, te Graz en te Innsbruck zorgen voor gespecialiseerd personeel. Geen volksfeest is in Oostenrijk denkbaar zonder volksdrachten en volksdansen.

De zo leerrijke voordracht werd besloten door een keus van mooie lichtbeelden, die vooral de schoonheid van de natuur belichten. Ze werden in bruikleen gegeven door de Nationale Oostenrijkse Dienst voor Toerisme te Brussel, waarvoor spreker zijn dank betuigde.

Hijzelf oogstte dankbaar applaus van de talrijke aanwezigen.

Deze welgeslaagde Algemene Vergadering, waarop we de Heer Schepen Advokaat Jos. Vermeulen, de verrezene na een ernstige ziekte, mochten begroeten, beleefde een waar succes en werd om 12.15 u. gesloten.

De Secretaris,
L. VERLODT.

Boekbespreking.

GRIETENS († Dr J.) en GOEYSE (Dr E. De). — *Het Volkslied onder de Brabantsche Omwenteling van 1789. Door de Kon. Vl. Academie voor Taal- en Letterkunde bekroond. Leuven, de Vlaamse Drukkerij N.V. 1940, 416 blz. Geïllustreerd. Prijs: 150 fr. Te bestellen bij Louis De Goeyse, Meise (Brabant). Postr. nr 3036.77.*

Dit werk, door de Kon. Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde bekroond en uitgegeven (Reeks VI, nr 62), werd gedrukt in 1940, maar wegens de oorlogsomstandigheden kon het niet vroeger in de handel worden gebracht, zodat het totnogtoe buiten de Academie bijna niet bekend is.

Het is een merkwaardige bijdrage tot de geschiedenis van de Zuidnederlandse volksliteratuur op het einde der XVIIIe eeuw, deze zeer bewogen tijd, die in onze gewesten twee volksopstanden kende, nl. de Brabantse Omwenteling van 1789-1790 tegen het Oostenrijks regime, met de uitroeping der kortstondige Republiek der Verenigde Belgische Provinciën, en enkele jaren later, na de inlijving bij Frankrijk, de Boerenkrijg. Vooral het verzet tegen de dwangmaatregelen van Jozef II op godsdienstig, administratief en rechterlijk gebied — alhoewel sommige dezer hervormingen goed bedoeld en nuttig waren — en de strijd, die er op volgde, alsook de twisten van de politieke partijen: Statisten, Vonckisten en Vijgen, onderling, verwekten een uitgebreide volksliteratuur: pamfletten, gelegenheidsgedichten en vooral volksliederen. Het zijn deze laatste die het onderwerp uitmaken van deze studie, die meer dan een loutere verzameling is, daar de liederen niet alleen volgens een zeer logisch, naar de inhoud ervan opgemaakt plan, methodisch en zoveel mogelijk chronologisch gerangschikt zijn, maar ook telkens van de nodige verklarende en toelichtende nota's zijn voorzien.

Iedere rubriek wordt ingeleid door critische en historische beschouwingen, die de er in opgenomen liederen telkens situeren in de tijd. Een algemeen historisch overzicht gaat de verzameling van 114 volksliederen vooraf. Deze liederen, waarin de tijdsgeest zo treffend weerspiegeld wordt, die een levende getuigenis zijn van de gevoelens van het volk in zijn strijd tegen het despotisme, zijn niet alleen belangrijk voor de geschiedkundige — sommige zijn echte historische documenten —, voor de literatuurhistoricus, maar vooral de folklorist en de belangstellende in de volksletterkunde vinden hun gading in deze onge Kunstelde producten van het volksgemoed in al zijn uitingen: haat (spot- en hekellieder), moed (strijd- en weklieder), vreugde en erkentelijkheid (lof- en zegelieder), droefheid en medelijden (troostliederen). Zeker is er veel kaf onder deze liederen, maar er is hier en daar wel een pareltje te vinden. Enkele bleven zelfs tot ver in de XIXe eeuw populair. Ik vermeld hier slechts het Vonckistenlied: « Den Boer die zal 't betaalen ». De uitdrukking leeft nog voort in de volkstaal. Een beschrijving der bronnen, een lijst der geraadpleegde werken en een alfabetische liederregister sluiten dit belangwekkend werk.

Voor ons, Oostvlamingen, zijn de volgende liederen vooral interessant: « Lof-gezag voor de vrome inwoonders van Wichelen, Lande van Aalst, Aenrandende twee Keyzerlijke schepen den 9 November 1789 » (blz. 298), « Droevige Tragedie voorgevallen in de stad Gend, begonnen den 13 November en de 4 naervolgende dagen ten jare 1789, aldus te verstaan in dit gezang en treurig lied » (blz. 377), en de « Derden brief van Colin aan Liese » (blz. 374), deze laatste twee zijn verhalende liederen over de bevrijding van Gent (13-15 November 1789).

Alvorens te eindigen een kleine terechtwijziging nochtans: Op blz 239 lezen wij dat J. J. Raepsaet, de bekende rechtsgeleerde en griffier van de kastelenij Oudenaarde, door de Oostenrijkers aangehouden werd op 21 October 1790, dat moet 21 Oct. 1789 zijn natuurlijk, daar in October 1790 Oudenaarde niet meer onder Oostenrijks bestuur was.

Een werk dat wij onze lezers ten zeerste aanbevelen.

F. V. ES.

Spelen mijner Jeugd, door L. Lievevrouw

Het nagelaten werk van ons betreurd medelid L. Lievevrouw « Spelen mijner Jeugd » is verschenen. In deze onmisbare aanvulling op zijn « Gents Woordenboek » worden, benevens talrijke kinder- en jongensvermaken, 133 jongensspelen uit de jaren 1870-1880, door de verzamelaar zelf gespeeld, beschreven.

De lezing ervan zal niet alleen de Gentenaars van zekere leeftijd veel genoegen verschaffen, met bij hen allerlei aangename herinneringen uit hun jongelingsjaren op te wekken, maar ook de jongeren uiterst interesseren, daar het steeds belang inboezemt te vernemen hoe de ouderen zich in hun jeugd vermaakten, vooral daar vele dezer spelen totaal verdwenen zijn.

Het typografisch zeer verzorgd boekdeel, dat 122 blz. bedraagt, kost slechts 50 fr., te storten op postrekening nr. 969.46 van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen, Gent. Men gelieve op het strookje, benevens naam en adres, de titel van het werk : « Spelen mijner Jeugd » te vermelden.

DE REDACTIE.

PERSONALIA.

Op 20 November 1952 traden in het huwelijk te Waarschoot ons medelid de Heer Firmin De Clercq uit Evergem met Mejuffer Julia Versluys. Onze hartelijkste gelukwensen.

Inhoudstafel.

Jaargang 1952.

ARTIKELS VAN ALGEMENE AARD :

	Blz.
Kits Nieuwenkamp (Dr H. W. M. J.). — Een merkwaardig volksgericht	16-17
Pieters (J.). — Rond de Sint-Maartensomwegangen te Asper .	25-34
Cassiman (A.). — Onze Herbergen	35-48
Nauwelaerts (Dr M. A.). — Het Reglement van de school te Hillegem. Anno 1753	64-72
Lamend (A. M.). — Getallensymboliek	79-85
Driessche (R. Van). — Kwintie	86-89
Vijver (Ferdinand Van de). — Nog over een merkwaardig volksgericht (Zaagsel strooien)	94-96

	Blz.
Kits Nieuwenkamp (Dr H. W. M. J.). — Oude Wensen	103-115
Hageland (A. Van). — De Gentse « Mammelokker »... een importartikel ?	135-141
Verburgt (Heliodoor). — De Speelkaarten in de Folklore	141-143
Vermeulen (Jos). — Voor het « Osschaart »-dossier	153

ZANTEN.

Wilde (L. de). — Het Getalschrift der Molenaars	18 en 90
Famelaer-Coene (Elvire). — Zanten uit Vosselare (Vrijen en trouwen. Dood en begrafenis. Volksremedie tegen kinkhoest. Gezegde over 't weer. Volksdevotie)	73-74
† Lod. L. C. — Rekenmerken van Ongeletterden	89
Hegmans (A.). — Gentse Sagen. De Minnemeers te Gent	91
Famelaer-Coene (Elvire). — Van drie verdwenen kinderspelen te Zele. (Klutsen en Schuimen. Steken. Spelleken- of Kopkensleggen)	150-152
V. — Feestopschriften op het Vlaamse Platteland	152

BOEKBESPREKINGEN.

Stoett (F. A.). — Nederlandse Spreekwoorden en Gezegden, verklaard en vergeleken met die in het Frans, Duits en Engels. 1951, 7 ^e druk (F. V. Es)	23
Graff (Prof. Dr W. C. de). — Geneeskruiden door de eeuwen heen. 1951 (F. V. Es)	23-24
Meyer (Maurits de). — Het Vlaamse Sprookjesboek. 1951 (F. V. Es)	24
Coppenolle (Maurits van). — Uitvaartgebruiken in West-Vlaanderen. Wat een enkwest opleverde. 1951. (J. Pieters)	24
Keyser (Prof. Dr P. de). — De Volkskunde. 1951 (F. V. Es)	50
't Beertje. Volkskundige Almanak voor West-Vlaanderen 1952. (F. V. Es)	78
Schmook (Gerard). — De Driehoeksverhouding Pol de Mont-Aug. Gittée-Alfons de Cock. 1951 (F. V. Es)	100
Nationale Commissie voor Folklore. Jaarboek II, 1940-1948. Jaarboek III, 1949-1950. (F. V. Es)	100-101
Rijksmuseum voor Volkskunde « Het Nederlands Openluchtmuseum ». Bijdragen en Mededelingen, n ^r 1 (Maart 1952). (F. V. Es)	101
Album Prof. Dr P. de Keyser, de Jubilaris aangeboden bij zijn zestigste verjaardag. 1951 (F. V. Es)	101
Rijksmuseum voor Volkskunde « Het Nederlands Openluchtmuseum ». Verslag van de Directeur over het jaar 1950. 1951. (F. V. Es)	102
Verbesselt (J.) — Hoe schrijf ik de Geschiedenis van mijn Dorp. Inleiding tot de Dorpsgeschiedenis (F. V. Es)	102
Meyer (P. Petrus B. de). — De Onze Lieve Vrouwkens te Turnhout. Geschiedenis van de Hoek- en Gevelkappellekens. (1951). (F. V. Es)	134
Rutgeerts (Albert). — Kerstmis in Vlaanderen. 1951. (F. V. Es).	134
Rutgeerts (Albert). — De Tover van het Kinderleven. 1951. (F. V. Es)	134

Grietens († Dr J.) en Goeyse (Dr E. De). — Het Volkslied onder de Brabantsche Omwenteling van 1789. (1940). (F. V. Es) .	Blz. 163
--	-------------

IN MEMORIAM.

Henry Bernard de Tracy (V.)	17
Leo Verkeyn (G. Schmook)	75
Edmond Victor De Wilde (V.)	75
Prof. Dr Jan Gessler (R. Foncke)	75-78
Jules de Pue (V.)	99
Jan de Schuyter (F. V. Es)	99
Frans de Coster (V.)	99

BONDSLEVEN.

J. V. — Museum voor Folklore. Aanwinsten	23, 72 en 98
Bestuur. — Alfons de Cockfonds. Prijsvraag 1953	49
Bestuur. — De Bedrijvigheid van het Museum voor Folklore te Gent gedurende de Gemeentefeesten 1952	197-120
Verlodt (L.). — Jaarlijkse Algemene Statutaire Vergadering van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen op Zondag, 9 November 1952	154-162
Redactie. — Spelen mijner Jeugd, door L. Lievevrouw	164

PERSONALIA.

Redactie. — Huldebetoging Prof. Dr P. de Keyser	1-15
Redactie. — Geboorte van Kaatje de Moerloose	28
Coster (Frans de). — Lodewijk Lievevrouw-Coopman herdacht	51-63
Keyser (P. de). — Folklorist Frans de Coster herdacht	120-122
Redactie. — Huwelijk Hr F. De Clercq en Mej. J. Versluys	164

VARIA.

Redactie. — Oostvlaamse Folkloristische Bibliografie (14° vervolg)	19-22
Redactie. — Oostvlaamse Folkloristische Bibliografie (15° vervolg)	123-133
Oudheidkundige Kring van Waasland. — Prijs voor de Jeugd	49-50
Schellebelle Potjesmarkt. De Aarden Potjes terug op de Markt	90-91
K. — Herdenking van het 40-jarig bestaan van het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem (1912-1952)	92-94
Es (F. Van). — Plechtige Opening van het Museum voor Oudheidkunde en Folklore, te Ronse	96-97
M. D. — De Potjesmarkt te Schellebelle	115-116
Keyser (P. de). — Twee Volkskundige Congressen van betekenis: Passau en Wenen	144-149
Inhoudstafel. Jaargang 1952	164-166

ILLUSTRATIES.

Huldebetoging Prof. Dr P. de Keyser (De Jubilaris en zijn familie)	r. 1
Muldercijfers (uit Beervelde)	r. 18
De Sint-Maartensomweggangen te Asper. Gevolgde Wegen	r. 25
L. Lievevrouw-Coopman	r. 51
De Steen genaamd Kwintie, te Asper	r. 86
Hollandse Pinksterwens, vermoedelijk uit het einde der XVIII° eeuw	r. 103